

**ПРИБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ – ПЕДАГОГО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИ И
МЕДИЦИНСКИ АСПЕКТИ**

Веска Шошева, Митко Шошев

Тракийски университет, Медицински факултет

Катедра „Социални дейности и спорт”

6000, Стара Загора, България

veska.shosheva@abv.bg; shoshev@doktor.bg

JOIN EDUCATION-PSYCHOLOGICAL, PEDAGOGICAL AND MEDICAL ASPECTS

Veska Shosheva, Mitko Shoshev

Thracian University, Medical Faculty, 6000, Stara Zagora, Bulgaria

ABSTRACT:

In the context of international policy, education is treated as an inalienable human right. According series of documents, joint education should assist educational structures, systems and methodologies to meet the needs of all children. A series of international instruments determine the need for equal access to education for all children and adults, including those with disabilities. In the practical application of the concept of join education, however, oppose the two models - the medical and social, and mainly when considering the problems of educating children with disabilities. Such absolute opposition and only one model in this case - not social, doesn't work fully to the development of the child, because this way ignores the inseparable link between biological and social.

Key words: medical aspects, social, disabilities, psychological, pedagogical.

Оптималното функциониране на човешката личност е един от главните и съществени проблеми на обществото, особено когато се отнася за детската личност, за нейното пълноценно развитие и утвърждаване в същото това общество.

Разработените програми за оптимално функциониране в това число и тази на Джулиъс Сийман, приемат за своя основна структура «концепцията за човека като «човешка система»». Базисното понятие, което се извежда е «организмична интеграция», но е необходимо при интеграцията да се вземат предвид всички подсистеми: биохимична, физиологична, перцептивна, когнитивна и междуличностна.

Доминиращата тема тук е организацията на личността. Ефективните личности винаги демонстрират интегрирана организация. Личността, която ефективно усвоява средата е не само в добър досег със себе си, но и със своята междуличността и физическа среда, изграждащите, формиращите се личности в условията на интеграция са не само ефективни, но и пълноценно разгръщат посочените по-горе вече подсистеми.

Разглеждана по този начин, интеграцията обхваща широк кръг от проблеми и в . никакъв случай не изключва интегрираното обучение като част от нея, където междуличностните взаимоотношения, когнитивния и мотивационен аспект в развитието на дадена личност се открояват особено ярко.

Каква е теорията и практиката днес в света, Европа и нашата страна? Защо след интеграция в образованието поетапно се налага полуляризиране на една нова идея- тази, свързана с приобщаващото образование? Какви са различията между интегрираното образование, включващото и приобщаващото? До колко последното може да се приеме с най-позитивни характеристики и възможности за успешно развитие на личността на детето с увреждане?

С въвеждането на интегрираното обучение у нас и в редица страни възникнаха много въпроси в теоретичен план и като практически решения.

Двете крайности- само и пълна интеграция и само и пълна диференциация, като че ли се оказват неприемливи. Днес всички специални и общообразователна училища са поставени пред решаването на този проблем и търсене на пътища за успешно справяне с нелесната задача да се обучават деца с различни по характер трудности в обучението. Интеграция към момента се търси като осъществимост в три посоки:

- училищна интеграция;
- социална интеграция;
- професионална интеграция.

Като ползва опита на редица страни в това отношение- Англия, САЩ, Холандия, Русия, Германия, Франция, общото и специално образование в България търси и свои варианти за решения в областта на интегрираното обучение.

Като условия, необходими за позитивното разгръщане на интеграцията се приема, че:

- ✓ обществото трябва да бъде подготвено да приеме детето различно от всички останали;
- ✓ необходима е ранна диференциално-диагностична диагностика за различните нарушения с извеждане на позитивните страни на детската личност.
- ✓ осигуреност на образователната система с кадри, подготвени за работа с деца с различни психофизически нарушения.

Натрупаният опит в реализираното на интегрираното обучение у нас и в много други страни показва следното:

1. Не всички деца с отклонения в развитието, в зависимост от своите психични и соматични нарушения се адаптират успешно в общообразователното училище; за Англия този процент е 20%.
2. Непълноценно в условията на общообразователното училище се осъществяват процесите, свързани с корекция и компенсация на нарушенията при детето.
3. Родителите не са във възможност сами да решат и избират вида училище.
4. Организацията на работа в ресурсните центрове не осигурява достатъчно време за индивидуална работа с интегрираното дете.
5. Системата като цяло не е ориентирана към потребностите на детето, както в архитектурно решение, така също и в организационен и съдържателен план.

Критичният поглед върху приложимостта на интегрираното образование, позволява да се изведат още нерешени въпроси, към посочените по-горе обобщени недостатъци на последното:

- дали при реализацията на интегрираното образование не става само физическо преместване на детето от специалното в общообразователното училище;
- когато на интегрираното дете се осигурява индивидуална специализирана помощ и подкрепа, не се ли поставя точно то отново в състояние на разграничаване от другите деца;
- интегрирането на дете с по-големи нарушения в условията на среда, която не покрива неговите потенциални възможности и не създава условия за развитието им не е ли това достатъчно пагубно за цялостното развитие на личността му.

През последните години сме свидетели на разнообразно търсене на модели за справяне с различните проблеми, породени от трудностите в обучението, както за всички деца, така и за конкретното дете.

У нас през последната година активно започна да се говори за приобщаващото образование като разбирането е, че то не трябва да се отнася само за хората с увреждания, а за множество уязвими групи, които са изключени от образованието.

Посоченият по-горе анализ, свързан с интегрантното образование, наричано в САЩ „включващо”, става ясно, че то може да се разглежда като подготвящо почвата за приобщаващото, като предизвиква съответни промени в системата.

Още през 1998г. в Агра, Индия на Първия международен семинар, който се съсредоточава върху приобщаващото образование (ПО) в контекста на икономически победни страни от Юга, се дава следната характеристика на приобщаващото образование:

- обхваща повече дейности от формалното училищно обучение- то включва дейности в дома, общността, неформалните и неофициални системи;
- утвърждава, че всички деца са обучаеми;
- подпомага образователните структури, системи и методики да посрещнат потребностите на всички деца;
- признава и зачита различията между децата, свързани с възрастта, пола, етническата принадлежност, езика, уврежданията, наличието на ХИВ, СПИН и т.н.
- това е динамичен процес, който постепенно се развива в зависимост от културата и контекста.
- част е от по-обхватната стратегия за изграждане на приобщаващо общество.

По този начин ясно се очертават и трите взаимно-свързани сфери на приобщаването- приобщаващото обучение, приобщаващо образование, приобщаващо общество.

Обучението на децата с увреждания през последните години, премина през различни модели на модернизиране и оптимизиране, както в организационен, така и в съдържателен план. Идеята за приобщаващо образование е поредната, която в контекста на международната политика, извежда защитата на човешките права, спазването на същите тези човешки права в сферата на образованието. Приобщаващото образование се гради също така и върху социалния модел, който е определящ по отношение на „дете-система” и по-точно определящ, че системата е тази, която следва да се приспособи към детето, а не детето към системата. В своята практическа приложимост, обаче приобщаващото образование може да доведе до противопоставяне на двата модела- социалният и медицинският. Подобно противопоставяне, което имплицитно се съдържа в целия съдържателен аспект на приобщаващото образование и обучение не кореспондира коректно с комплексният характер на човешката личност, където биологично и социално се реализират в единство.

Теоретиците на приобщаващото обучение подчертават, че в Русия и страните от източна Европа, се развива различен подход, основан на медицинския модел и довел до теорията и практиката на „дефектологията”. Подчертава се, че този модел все още има силно влияние върху страните в преход (1, стр.21).

Разглеждан така, моделът на обучение се разбира изключително тясно и не отразява същността на организацията и съдържанието на работа с деца с увреждания в посочените страни. Приемането на детето с неговите-анатомо-физиологични, клинично-генетични и психолого-педагогически особености, създава необходимите условия за обективно, реално отчитане на неговите възможности. То е и определящо за създаване на условия за прецизно отчитане на възможностите му. Извежда адекватността на системата и включените в нея педагогически методи и подходи за успешното развитие на цялостната личност на детето с увреждания. Цитираният „медицински модел” от автора по никакъв начин не игнорира всички условия и предпоставки, които трябва да се създадат в процеса на обучение за да се осъществи социалната адаптивност на детето с увреждания и произтичащата от това необходимост за характера на организацията, съдържанието на работа и конкретните потребности на детето.

Ако в идеята и концептуалната рамка на приобщаващото образование, което като правило не се разглежда като стратегия, а като процес, особено място и значимост е отделено на специалното училище за слепи или глухи деца, то несъмнено възниква въпросът- кое е

това, което ги отличава от другите групи деца с увреждания? Защо за останалите групи деца, които са обект на Специалната педагогика- умствено изостанали, с невро-соматични заболявания, задръжка в психическото развитие не се придвиждат подобни специално организирани форми на обучение? Следва ли да се игнорира органичната симптоматика при тях, която е определяща за своеобразието в протичането на когнитивните процеси?

Подобно отдеференциране на двете групи деца- със сензорни нарушения (слепи и глухи) не е ли своеобразно признаване на правото и на „медицинския модел” да съществува паралелно със социалния? Това паралелно съществуване до момента изгражда практиката на специалното образование. Взаимното проникване на двата модела е доказателство за неразривната връзка между биологично и социално.

Приобщаващото образование естествено разкрива нови възможности пред образователните системи, но прочита на идеята и концептуалната му рамка трябва да става много внимателно с цел внедряването на някои от елементите му в българската образователна система. В своята практическа осъществимост приобщаващото образование е процес, който може да бъде реализиран в условията на специалното и общообразователна училище, но след като се зачетат традициите и постигнатото до момента в обучението на деца с психо-физически нарушения в България.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Стъбс, С., Приобщаващото образование. Co ordinator.org.uk/2002
2. Шошева, В., Съвременно образование и социално-педагогически реалности. Сб., ИПКУ, 1997., Стара Загора
3. Шошева, В., Обучение и квалификация- непрекъснато образование. Сб., ИПКУ, 1999., Стара Загора
4. Шошева, В., Образование и социализация на умствено изостанали ученици. 2008., Стара Загора